

-CEO-
CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

ROZMAWIAJMY
O UCHODŹCACH

Punkty

widzenia

Klub dobrej

rozmowy

PRZEWODNIK DLA MŁODZIEŻY

KLUB DOBREJ ROZMOWY

CZY JEST NAM TO POTRZEBNE?

Z którymi z poniższych
stwierdzeń się zgadzasz?

Zdarzyło mi się uczestniczyć w rozmowach, podczas których strony nie słuchały siebie nawzajem.

Słyszałam/słyszałem rozmowy, podczas których wciąż powtarzano te same argumenty, które nikogo nie przekonywały.

Lubię poznawać inną perspektywę.

Ciekawi mnie, co myślą inni ludzie.

Nie zawsze wiem, co myśleć o jakiejś sprawie, ale chętnie wsłuchuję się w to, co mówią inni, żeby wyrobić sobie własne zdanie.

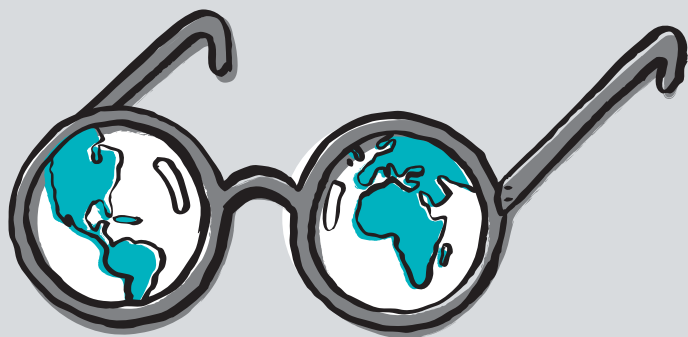
Czasem mam obawy, że jeśli nie będę w pełni zgadzała/zgadzał się z koleżanką lub kolegą, nasza przyjaźń się rozpadnie.

Wyszukuję informacje w różnych źródłach, żeby móc je porównać.

Chciałabym/chciałbym się dowiedzieć, jak rozmawiać z osobami, które mają inne poglądy od moich.

Lubię, jak ktoś słucha tego, co mówię.

Drogi Uczniu, droga Uczennico,

jeśli zgadzasz się choć z jednym stwierdzeniem zamieszczonym na stronie obok – ten przewodnik jest dla Ciebie. A jeśli osób o takim wyniku jest w Twojej klasie więcej, wspólnie przeczytajcie przewodnik i załóżcie w waszej szkole Klub dobrej rozmowy (KDR). Zachęcamy Was do wzajemnego poznawania swoich punktów widzenia i prowadzenia rozmów na temat uchodźców i współczesnych migracji, niezależnie od tego, jakie są Wasze poglądy w tej sprawie. Ważna jest rozmowa. Możecie do niej zaprosić kolegów i koleżanki z klasy, z równoległych klas. Możecie zorganizować większe wydarzenie, skierowane do całej społeczności szkolnej lub lokalnej. Sami zdecydujcie. Przewodnik ten pomoże Wam krok po kroku założyć KDR, a także podsunie tematy do dyskusji oraz wesprze w planowaniu przebiegu spotkań.

Drogi Nauczycielu, droga Nauczycielko,

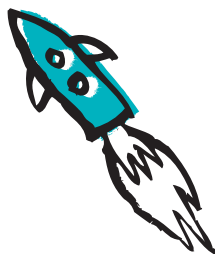
Klub dobrej rozmowy jest dziełem uczniów i uczennic, a rola opiekuna lub opiekunki polega na zachęceniu do rozmowy na temat uchodźców, czy szerzej migracji – niezależnie od poglądów – i wsparciu w stworzeniu przestrzeni do rozmów pełnych szacunku. Zachęcamy Cię do wykorzystywania materiałów edukacyjnych i inspiracji na tematy związane z migracjami i uchodźstwem, które znajdują się na stronie internetowej projektu „Rozmawiajmy o uchodźcach”: www.migracje.ceo.org.pl.

Dobrych rozmów!

Zespół projektu „Rozmawiajmy o uchodźcach”
Centrum Edukacji Obywatelskiej

SPIS RZECZY:

- 4 SCENARIUSZ WPROWADZAJĄCY
„PUNKTY WIDZENIA W KLUBIE DOBREJ ROZMOWY”
- 9 CZĘŚĆ 1. KLUB DOBREJ ROZMOWY**
- 10 Jakie będziemy mieć korzyści z założenia Klubu?
- 10 Jak wybrać tematy do rozmowy?
- 11 Dlaczego warto rozmawiać o uchodźcach?
- 12 10 porad – Jak rozmawiać o uchodźcach (i wzajemnie się słuchać)?
- 16 Emocje w rozmowie o uchodźcach
- 18 Jakim językiem mówić o uchodźcach?
- 19 Przygotowanie na trudne sytuacje
- 22 CZĘŚĆ 2. JAK ZAŁOŻYĆ KLUB DOBREJ ROZMOWY?**
- 22 Krok 1. Kto chciałby rozmawiać, czyli co was łączy?
- 24 Krok 2. O czym chcecie rozmawiać, czyli jakie macie oczekiwania?
- 25 Krok 3. Jak znaleźć przestrzeń do dobrej rozmowy?
- 25 Krok 4. Kiedy i jak często będziecie się spotykać?
- 26 Krok 5. Przyjęcie zasad dobrej rozmowy
- 27 Krok 6. Wieści idą w świat, czyli kilka słów o prezentacji
- 28 Krok 7. Podsumowanie wydarzenia lub spotkania zorganizowanego w ramach Klubu dobrej rozmowy
- 29 CZĘŚĆ 3. O CZYM ROZMAWIAĆ, ŻEBY BYŁO CIEKAWIE?
WSKAZÓWKI I INSPIRACJE**
- 30 Klub dobrej rozmowy o książce, filmie czy sztuce
- 34 Klub dobrej rozmowy z ciekawym człowiekiem
- 36 Klub dobrej rozmowy o prasie i mediach
- 38 Klub dobrej rozmowy – wycieczka związana z tematyką migracyjną
- 40 WIEDZÓWKA, CZYLI BAZA INFORMACJI O SYTUACJI UCHODźCÓW I UCHODźCZYŃ W POLSCE I W EUROPIE

„PUNKTY WIDZENIA W KLUBIE DOBREJ ROZMOWY”

Autorka scenariusza: Julia Godorowska

Krótki opis scenariusza:

Weźcie sprawy w swoje ręce i przejmijcie stery! Ten scenariusz powstał z myślą o was – o młodzieży, która stoi przed podjęciem decyzji, czy założyć w szkole Klub dobrej rozmowy. Czym jest ten Klub i jakie aktywności można realizować w ramach spotkań? Oto pytania, na które znajdziecie odpowiedź w ciągu najbliższej godziny. Przy okazji przejrzyjcie Przewodnik, zastanowicie się nad tym, na ile rozmowa jest dla was ważna i czy chcecie założyć Klub dobrej rozmowy w waszej szkole.

Czas trwania: 60 minut

Cele lekcji:

- ➔ Zapoznanie się z pomysłem założenia i prowadzenia Klubu dobrej rozmowy.
- ➔ Ustalenie czy grupa chce założyć Klub dobrej rozmowy.
- ➔ Zapoznanie się z publikacją dla młodzieży „Punkty widzenia. Klub dobrej rozmowy”.

Potrzebne materiały:

- ➔ kilka egzemplarzy publikacji „Punkty widzenia. Klub dobrej rozmowy”
- ➔ kilka kartek formatu A3
- ➔ kolorowe markery
- ➔ piłka

Wychodząc naprzeciw prośbom i oczekiwaniom młodzieży oraz nauczycielek i nauczycieli, prezentujemy scenariusz zajęć, którego celem jest zapoznanie uczniów i uczennic z ideą prowadzenia w szkole Klubu dobrej rozmowy. Aby wzmocnić zaangażowanie młodzieży, proponujemy, by zajęcia te przeprowadził na podstawie poniższego scenariusza ochotnik lub ochotniczka spośród grupy uczniowskiej.

ZACZYNAAMY!

1. Jeśli osoby z grupy się nie znają, w tej części zapraszamy do poznania swoich imion i krótkiej integracji. Osoby siedzą w kręgu i podają sobie piłkę w dwóch rundach. W pierwszej części osoba, która ma piłkę, wymawia swoje imię i rzuca do wybranej osoby z kręgu, która również przedstawia się grupie. Gdy wszyscy się przedstawia, rozpoczyna się druga runda polegająca na tym, że mówimy imię osoby, do której rzucaamy piłkę. Pozwoli to szybciej zapamiętać imiona i przełamać pierwsze lody. (4 minuty)

CZĘŚĆ GŁÓWNA SPOTKANIA:

2. Zaproponuj, żeby uczestnicy i uczestniczki stanęli w jednej linii. Zaproponuj, że zbadacie, jakie macie doświadczenie dotyczące rozmawiania. Odczytaj po kolei poszczególne stwierdzenia odnoszące się do rozmawiania, które znajdują się w Przewodniku na wewnętrznej stronie okładki. Osoby, które zgadzają się z danym stwierdzeniem, robią krok do przodu, a chętne podają krótkie uzasadnienie swojego wyboru albo przywołują konkretną sytuację z własnego doświadczenia. Po każdej takiej kolejce osoby wracają na linię. (6 minut)

Skomentuj, że są wśród was osoby, którym bliskie są niektóre z tych stwierdzeń. Powiedz, że być może idea zakładania Klubów dobrej rozmowy w szkołach mogłaby ich zainteresować.

3. Zapytaj na forum, jak obecne osoby wyobrażają sobie Klub dobrej rozmowy (KDR). Czym według nich może się zajmować, jakie aktywności podejmować? Po wypowiedziach wszystkich chętnych wyjaśnij kontekst powstania pomysłu szkolnych Klubów dobrej rozmowy. (3 minuty)

Pomysł zakładania w szkołach KDR został zainicjowany przez edukatorki i edukatorów z Centrum Edukacji Obywatelskiej realizujących ogólnopolski projekt „Rozmawiamy o uchodźcach”. Głównym celem tej inicjatywy jest:

- ➔ oddanie młodzieży głosu i zachęcenie do poruszania w rozmowach tematyki migracji i uchodźstwa w kontekście wyzwań współczesnego świata
- ➔ wsparcie uczniów i uczennic w doskonaleniu umiejętności wymiany opinii, argumentowania, słuchania tego, co mają do powiedzenia osoby o różnych światopoglądach, także innych od naszego.

4. Powiedz, że wskazówki, jak założyć i prowadzić KDR oraz propozycje tematów i sposobów rozmowy znajdują w specjalnie dla nich przygotowanym przewodniku „Punkty widzenia. Klub dobrej rozmowy”. Wyjaśnij, jakie są najważniejsze cele zakładania KDR. (3 minuty)

Cele Klubu dobrej rozmowy:

- ➔ **danie przestrzeni do podjęcia rozmów na temat sytuacji uchodźców i uchodźczyń oraz współczesnych migracji, niezależnie od tego, jakie są poglądy rozmówców w tej sprawie**
- ➔ **umożliwienie bliższego poznania się w grupie**
- ➔ **ułatwienie pozostania w dobrych relacjach w grupie niezależnie od poglądów jej członków i członkiń.**

5. Następnie rozdaj publikacje i na forum powiedz, z jakich części zbudowany jest Przewodnik. Przeznacz kilka minut na to, aby osoby mogły przejrzeć publikację. (3 minuty)
6. Poproś uczniów i uczennice, aby porozmawiali w parach na temat korzyści, jakie dostrzegają z założenia w ich szkole Klubu dobrej rozmowy na temat współczesnych migracji i uchodźstwa (o ile takie zauważają). Następnie zachęć, aby każda para po kolei podała po jednej korzyści. Na dużym arkuszu papieru zapisujcie kolorowymi mazakami wypowiedzi w skrótowej formie. Plakat może potem posłużyć jako materiał promocyjny. (7 minut)

Zachęć do zajrzenia na stronę 10 i zapoznania się z szansami, jakie z kolei w KDR dostrzegają twórczy nie publikacji.

- Wyjaśnij na podstawie Przewodnika – str. 11, dlaczego według autorki warto rozmawiać na temat współczesnych migracji i o sytuacji uchodźców i uchodźczyń w Polsce i na świecie. (3 minuty)
- Poproś, aby osoby połączyły się w dwójki, z osobą, z którą najmniej rozmawiały przez ostatni miesiąc. Poproś, aby jedna osoba z pary zapoznała się z pierwszą piątką wskazówek z listy „10 porad – jak rozmawiać o uchodźcach” – str. 12-15, druga osoba z pozostałymi pięcioma. Zaproś do tego, aby każda osoba w parze przedstawiła swojemu rozmówcy lub rozmówczyni dwie wybrane zasady – jedną, która wydaje mu się szczególnie ważna przy poruszaniu tematyki migracyjnej, a drugą, która wydaje mu się najtrudniejsza do zrealizowania, oraz wyjaśniła dlaczego tak uważa. Po dwóch minutach następuje zmiana stron. (7 minut)
- Poproś, aby w dwójkach uczniowie i uczennice przygotowali plakat z propozycją rozwiązań – co można zrobić, aby te dwie wskazane przez nich jako najtrudniejsze zasady, były łatwiejsze do stosowania. Zbierz wszystkie plakaty w jedno miejsce i poświęć kilka minut na to, aby każdy mógł zapoznać się z wyborami i pomysłami kolegów i koleżanek. (10 minut)

Zapowiedz, że w części drugiej Przewodnika na stronach 22-28 znajdują się informacje m.in. na temat tego, jak założyć Klub i jak wybrać tematy do dyskusji, a także propozycje zasad pozwalających na to, aby rozmowa odbywała się w bezpiecznej dla wszystkich atmosferze.

- Połącz uczniów i uczennice w cztery grupy i każdej przydziel opis: jednej z czterech metod pracy będącej punktem wyjścia do rozpoczęcia dyskusji (str. 30-39). Opisy zawierają garść informacji i wskazówek na temat tego, w jaki sposób wspólnie obejrany film, przeczytana książka, analiza przekazów medialnych czy spotkanie z ciekawym człowiekiem,

może być inspiracją do podjęcia tematyki współczesnych migracji. Poproś zespoły o zapoznanie się z przydzieloną im metodą i odpowiedzenie na pytania:

- ➔ Czego dotyczy dana propozycja?
- ➔ Jakie punkty widzenia poznajemy dzięki tej metodzie?

Zapowiedz, że zadaniem grupy będzie przedstawienie na forum danej metody. (5 minut)

11. Zachęć osoby, aby pracując w parach, odnalazły w Przewodniku wypowiedzi znanych osób, które odnoszą się do sztuki rozmawiania. Poproś, aby w parach wymienili się swoimi spostrzeżeniami co do trafności tych wypowiedzi, czy zgadzają się autorem lub autorką tych słów, czy może mają inne doświadczenie odnośnie rozmawiania. Poproś chętne osoby o zabranie głosu na forum na temat tego, czym dla nich jest rozmawianie z drugim człowiekiem i bezpośredni kontakt z rozmówcą. (5 minut)

ZAKOŃCZENIE SPOTKANIA:

12. Na zakończenie podziękuj grupie za wspólną pracę, za rozmowy grupowe i te w parach. Zachęć do podjęcia refleksji, czy założenie Klubu dobrej rozmowy jest dla nich ciekawą formą poznawania tematyki migracyjnej i wzmacniania swoich umiejętności formułowania opinii i argumentowania ich. Podsumuj spotkanie, przypominając o najważniejszych elementach Klubu. (4 minuty)
  - ➔ Członkowie i członkinie grupy wspólnie decydują, czy chcą założyć Klub dobrej rozmowy i dobrowolnie biorą udział w spotkaniach.
  - ➔ Głównym celem Klubu dobrej rozmowy jest prowadzenie ciekawych rozmów o zjawisku migracji z poszanowaniem poglądów innych osób i ich różnych punktów widzenia.
  - ➔ Instrukcja, jak krok po kroku założyć Klub oraz wskazówki i inspiracje, o czym rozmawiać, znajdują się w Przewodniku.
  - ➔ Ważnym elementem każdego spotkania w ramach Klubu powinno być podsumowanie (str. 28). Podczas tej części warto, aby rozmówcy i rozmówczynie ocenili jak przebiegła rozmowa, czy każdy miał przestrzeń na wypowiedzenie swoich poglądów oraz czy spotkali się z trudną sytuacją i jak planują jej zaradzić. Warto, aby w podsumowaniu grupa zastanawiała się, jakie ma plany na kolejne spotkania.

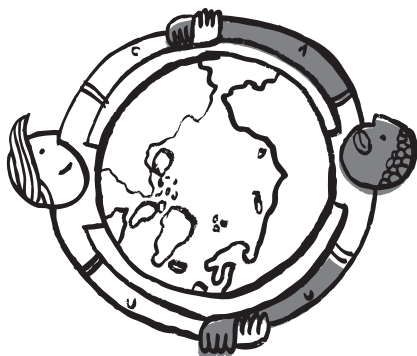
CZĘŚĆ I

KLUB DOBREJ ROZMOWY

Czy zadaliście sobie kiedyś pytanie: Czy w naszej szkole jest czas i miejsce na to, by ze sobą rozmawiać? W społeczności szkolnej wiele się dzieje, pojawiają się nowe „gorące” tematy – zarówno szkolne (np. kradzieże, wykluczanie niektórych osób), jaki i te szersze jak zmiany w szkołach czy sytuacja na świecie (w tym np. uchodźcy). Ale czy rzeczywiście się o tym rozmawia? Hmm... Na lekcjach zdobywa się wiedzę, analizuje nowe zagadnienia, a zwykle brakuje czasu i możliwości na dyskusje i refleksje. Na godzinie wychowawczej z kolei często omawia się różne sprawy związane z życiem klasy i szkoły: wycieczki, sprawdziany itd. Przerwa? Trudno rozmawiać w takim hałasie, a trzeba jeszcze coś zjeść albo zdążyć przygotować się do następnej lekcji.

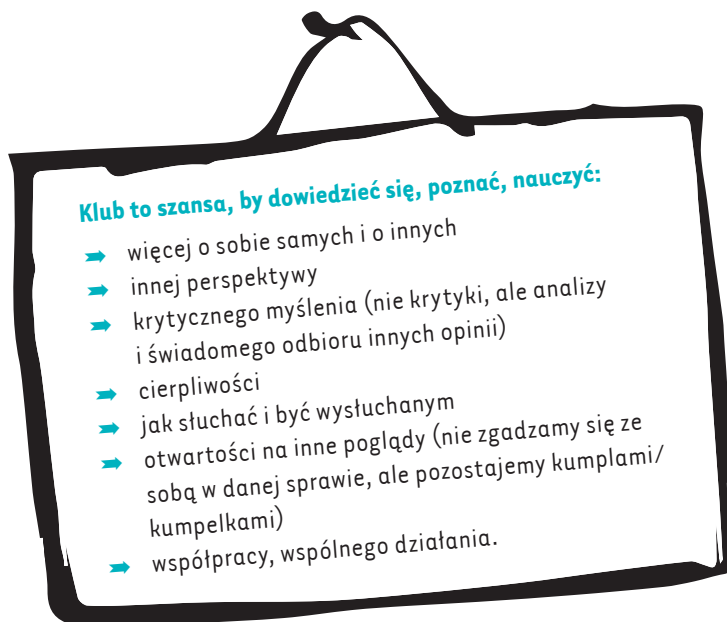
Skoro tego brakuje, to może warto spróbować to zmienić i założyć **Klub dobrej rozmowy**? Jeśli jest kółko matematyczne, przyrodnicze czy teatralne, to czemu nie stworzyć takiego, którego głównym celem jest rozmowa i wymiana opinii?

Kto ma rację?

JAKIE BĘDZIEMY MIEĆ KORZYŚCI Z ZAŁOŻENIA KLUBU?

Klub dobrej rozmowy jest dla was. Będziecie tu mogli się wygadać, mówić – i być wysłuchani, a także poznać inne punkty widzenia. Będzie to wasza przestrzeń do wymiany myśli, refleksji, ale też do bycia razem.

JAK WYBRAĆ TEMATY DO ROZMOWY?

Nie jest to łatwe, szczególnie w odniesieniu do tak szerokiej tematyki jak migracje. Liczba zagadnień i pomysłów jest ogromna – migracje w skali globalnej czy lokalnej, ich przyczyny czy bardziej skutki, uchodźcy czy migranci ekonomiczni, prawdziwe historie czy opowieści filmowe, polityka migracyjna Unii Europejskiej czy raczej to, co wy konkretnie możecie zrobić?

Na pewno warto wybrać temat wam bliski. Taki, który was dotyka, budzi emocje, pojawił się w waszych rozmowach, czujecie, że „wisi w powietrzu” albo może porusza was na Facebooku?

Aby dobrze wybrać temat rozmowy, wystarczy zrobić dwie rzeczy:

1. Słuchać i obserwować, czym „żyje” szkoła, o czym się rozmawia na korytarzach, co jest „gorącym” tematem. Przydadzą się obserwacje:
  - ➔ Co budzi emocje? – zarówno pozytywne, jak i negatywne. O czym wasi koledzy i koleżanki rozmawiają z ekscytacją?
  - ➔ Co dzieli społeczność szkolną? Znaczący osoby, które wyraźnie są innego zdania i dochodzi między nimi do konfrontacji?
  - ➔ Co was łączy? Jak się tworzą koalicje, kto wyrasta na lidera? Kto jest wzorem?
2. Zaglądać do prasy, śledzić doniesienia medialne, portale internetowe i społecznościowe, by przekonać się:
  - ➔ Jakie wiadomości związane z migracjami najczęściej „szerują” wasi znajomi na Facebooku?
  - ➔ Jakie komentarze wywołują najnowsze doniesienia, np. z Syrii czy innych krajów Bliskiego Wschodu?
  - ➔ Co trafia na pierwsze strony gazet i portali (zajrzyjcie do przynajmniej dwóch)?

DLACZEGO WARTO ROZMAWIAĆ O UCHODŹCACH?

1. Migracje i uchodźstwo to jedno z największych wyzwań współczesnego świata, a do tego zjawiska, które będą coraz powszechniejsze. Warto o nich rozmawiać, aby lepiej rozumieć zmiany, jakie wokół nas zachodzą: zarówno te w skali globalnej – kiedy obserwujemy w mediach szlak migracyjny osób opuszczających ogarniętą wojną Syrię, Somalię lub Jemen, czy w skali lokalnej – kiedy pojawiają się nowi sąsiedzi, którzy mówią w innym niż nasz języku, czy kiedy koleżanka z klasy wyjeżdża z rodzicami na stałe za granicę.
2. Aby uczyć się wyszukiwać wiarygodne, rzetelne informacje i samodzielnie wyrabiać sobie zdanie na tematy, które budzą skrajne emocje. **Rzetelna rozmowa pozwala zrozumieć różnorodne stanowiska i ukazuje wiele perspektyw – świat nie jest przecież czarno-biały, a my nie musimy we wszystkim się ze sobą zgadzać, żeby nadal się lubić, cenić i traktować z szacunkiem.**

10 PORAD – JAK ROZMAWIAĆ O UCHODŹCACH (i wzajemnie się słuchać)?

Temat przyjęcia przez Polskę uchodźców i uchodźczyń z Syrii ujawnił, jak trudno o dobrą rozmowę. Zarówno zwolennicy, jak i przeciwnicy ich przyjęcia kierują swoje argumenty do osób, które myślą podobnie do nich. Często chodzi o zademonstrowanie własnych stanowisk i podkreślenie, jak bardzo różnią się one od tych „drugiej strony”. Zamiast szukać punktów wspólnych, uczestnicy dyskusji obrażają się nawzajem. **Jak zatem rozmawiać, aby dyskusja zbliżała, a nie oddalała?**

1. MÓWCIE DO WIĘKSZOŚCI, A NIE TYLKO DO PRZEKONANYCH.

Jeżeli nie chcecie być słuchani jedynie przez osoby już przekonane, starajcie się mówić do większości. Używajcie języka, który nie zaostrza podziałów. Szukajcie argumentów odwołujących się do tego, co może was łączyć. Próbuje zrozumieć stanowisko drugiej strony, nie przekreślajcie go z góry. Uwierzcie w dobrą wolę wszystkich rozmówców i rozmówczyń. Nie warto stawiać sprawy „na ostrzu noża”, sprowadzając rozmowę do pytania „tak czy nie dla przyjęcia uchodźców?”. Bardziej zaangażujecie rozmówców i rozmówczynie, jeżeli wspólnie zastanowicie się, jakie powinny być zasady takiego przyjęcia, jak powinna przebiegać integracja, jak przeciwdziałać zagrożeniom.

2. SZANUJCIE OSOBY, Z KTÓRYMI ROZMAWIACIE I O KTÓRYCH MÓWICIE.

Okażcie swoim rozmówcom i rozmówczynom, że darzycie ich szacunkiem. Uśmiechajcie się, pokazujcie, że ich słuchacie, nie przerywajcie – pozwólcie innym wypowiedzieć ich zdanie, a wtedy i oni pozwolą wam wyrazić waszą opinię. Spróbujcie docenić argumenty przedstawione przez inne osoby – rzadko się zdarza, że ktoś całkowicie nie ma racji. Postarajcie się znaleźć w wypowiedzi rozmówcy czy rozmówczynie coś, z czym się zgadzacie. Jest wiele rozsądnych argumentów za przyjmowaniem uciekających przed

wojną, ale i uzasadnionych obaw. Rozumiejąc opinie i emocje innych sprawicie, że będą bardziej skłonni wysłuchać was. Pamiętajcie, aby zawsze wypowiadać się z szacunkiem, także o osobach nieobecnych. Niezależnie od tego, czy zgadzacie się na przyjęcie przez Polskę uchodźców, rozmowa ta dotyczy ludzi. Wypowiadajcie się o nich bez obraźliwych sformułowań.

3.

BĄDŹCIE UCZCIWI/UCZCIWE.

Lubicie, gdy inni narzucają wam swoje zdanie? Nie róbcie więc tego, kiedy przedstawiacie innym swój punkt widzenia. Nie wykorzystujcie wyłącznie informacji popierających wasze stanowisko, a szukając faktów i danych, starajcie się znaleźć najbardziej rzetelne źródło informacji. Jeśli różnią się one w zależności od źródła, powiedzcie o tym, pokażcie te rozbieżności i zastanówcie się, skąd się biorą. Nie ukrywajcie też swoich braków w wiedzy na dany temat – mamy je wszyscy. Uczciwie prezentując fakty, zdołacie zbudować zaufanie słuchaczy i słuchaczek, którzy zobaczą, że nie próbujecie ich oszukać. Pozostawcie ocenę faktów odbiorcom i odbiorczyniom, nie narzucając swojej interpretacji. Przedstawiając swoje zdanie, używajcie sformułowań typu: „uważam, że”, „moim zdaniem”. Każdy ma prawo wypowiedzieć swoją opinię, a inni nie muszą jej podzielać.

4.

ZASTANAWIAJCIE SIĘ, SKĄD BIORĄ SIĘ WASZE PRZEKONANIA.

Kiedy wyrażacie swoje zdanie na jakiś temat, zastanówcie się, dlaczego tak myślicie. Z czego wynikają te przekonania? Zadając sobie takie pytania, pomyślcie o wartościach, które są dla was ważne w życiu. Może szczególne znaczenie ma dla was rodzina i to wpływa na sposób, w jaki postrzegacie kwestie związane z przyjmowaniem uchodźców? A może większe znaczenie ma religia lub tradycja i to one determinują wasze spojrzenie na świat? Wyjaśniając, skąd biorą się wasze przekonania, odbierzecie rozmówcom powody do ataków personalnych i pokażecie, że wasze stanowisko nie jest sztywne, lecz odwołuje się do bliskich wam wartości. Szukajcie też rozwiązań, które uwzględnią w jak największym stopniu wartości waszych rozmówczyń i rozmówców. Może się okazać, że jest więcej możliwych rozwiązań tej sytuacji, niż wam się wydawało.

5.

MÓWCIE O KONKRETYCH ROZWIĄZANIACH.

Nie ma rozwiązań, które sprawdzają się zawsze i wszędzie. Nie ma argumentów, które przekonają wszystkich. Kiedy rozmawiacie o rozwiązaniach, wyjaśniajcie, co konkretnie macie na myśli. Modele integracji, które sprawdzają się w Niemczech, mogą nie sprawdzić się w Polsce i odwrotnie. Z drugiej strony, problemy społeczne, które dotyczą państwa Zachodu, nie muszą mieć przełożenia na polską rzeczywistość. Warto przywoływać rozwiązania sprawdzone w innych państwach, nie należy jednak z góry zakładać, że uda się je zastosować w Polsce.

6.

NIE KONCENTRUJECIE SIĘ TYLKO NA FAKTACH.

Macie czasem wrażenie, że wasi rozmówcy czy rozmówczynie nie przyjmują argumentów opartych na faktach? Uważacie, że dane, które przedstawicie, udowadniają, że racja jest po waszej stronie, ale inni tego nie rozumieją? Pamiętajcie, że fakty można różnie interpretować. Nie zaczynajcie rozmowy od udowadniania innym, że są niedoinformowani lub korzystają z niewłaściwych źródeł informacji. W ten sposób sprawicie, że od razu przestaną was słuchać. Jeżeli się z kimś nie zgadzacie, tym bardziej zachęcajcie go do wyrażenia swojego stanowiska i starajcie się zrozumieć, jakie przekonania i wartości za nimi stoją.

7.

PRZYNAJCIE, ŻE MOGĄ ISTNIEĆ OBAWY DOTYCZĄCE MIGRACJI.

Dzielcie się swoimi refleksjami i obawami dotyczącymi migracji i wsłuchujcie się w zdanie innych – migracje wiążą się zarówno z możliwościami, jak i wyzwaniem, np. społecznymi, kulturowymi, ekonomicznymi. Przyglądajcie się różnym ich aspektom, rozmawiajcie o tym, wyszukujcie informacji. Jeżeli wasi rozmówcy mają inne poglądy niż wy, zastanówcie się, które z nich są rzeczowe i przyznajcie to. Uznając argumenty drugiej strony pokażecie, że nie krytykujecie wszystkiego, co mówi, a jej będzie łatwiej wysłuchać waszego zdania.

8.

NIE GENERALIZUJECIE I NIE UŻYWAJECIE STEREOTYPÓW.

Jeżeli wasze stanowisko wynika z wyznawanych przez was wartości i poparte jest argumentami, nie musicie korzystać ze stereo-

typów i generalizacji. Czy zdarzyło wam się powiedzieć: „muzulmanie nie szanują kobiet” albo „uchodźcy są agresywni”? Tego typu sformułowania są nieprawdziwe. Traktują całą grupę tak, jakby była jednolita. Aby unikać w swoich wypowiedziach stereotypów, warto wyrażać się w sposób precyzyjny. Mówcie o konkretnych zachowaniach bądź zjawiskach (np. zamiast „Polacy i Polki są nietolerancyjni”, możesz powiedzieć „W ostatnich tygodniach doszło w Polsce do aktów motywowanych nietolerancją”).

9.

BĄDŹCIE UWAŻNI/UWAŻNE NA MOWĘ NIENAWIŚCI.

Mowa nienawiści to wypowiedzi, które szerzą czy usprawiedliwiają nienawiść. Kiedy je słyszycie – reagujcie. Wyrażcie swój sprzeciw – powiedzcie, że nie zgadzacie się na taki język i treści. Reagujcie szczególnie, jeżeli w ten sposób wypowiadają się osoby z waszego środowiska. To, że się lubicie czy macie wspólne zainteresowania, nie oznacza, że musicie im przytakiwać, kiedy wypowiadają treści rasistowskie. Dawajcie przykład, że można wypowiadać się z szacunkiem także o osobach, z którymi się nie zgadzamy.

10.

NIE TRAKUJCIE WSZYSTKICH OSÓB, KTÓRE SIĘ Z WAMI NIE ZGADZAJĄ, JAK WROGÓW.

Rozmówcy mogą mieć inne poglądy, co nie oznacza, że nie mogą ze sobą dyskutować w atmosferze wzajemnego szacunku. Nie potępiajcie, jeśli słyszycie określenia, z którymi się nie zgadzacie. Jeśli widzicie, że ktoś nie umie ubrać w słowa swoich argumentów lub w sposób nieświadomy używa określeń uważanych za rasistowskie, zareagujcie. Możecie powiedzieć, że jest wam przykro słyszeć takie opinie lub określenia. Pamiętajcie, że ludzie nie zawsze mają doświadczenia z różnorodnością i nie potrafią o tym mówić, co nie oznacza że są rasistami. Warto zastanawiać się, jak można wyrażać swoje zdanie bez stosowania oceniających określeń.

Porady przedstawione powyżej pochodzą z tekstu Antoniego Strzemiecznego. Tekst w całości dostępny jest na stronie internetowej: www.migracje.ceo.org.pl; na potrzeby niniejszej publikacji został zmodyfikowany.

EMOCJE W ROZMOWIE O UCHODŹCACH

Rozpoczynając rozmowę na temat migracji i uchodźstwa, warto zwrócić uwagę na emocje, które jej towarzyszą. Jak o nie zadbać, prowadząc aktywności w ramach Klubu dobrej rozmowy?

Pierwszym krokiem powinno być ich rozpoznanie i nazwanie. Nieważne, czy będziemy mówić o uczuciach, nastrojach, afektach czy emocjach. Warto zwrócić na nie uwagę, bo mówią o naszych potrzebach, zagrożeniach, jakie czujemy, motywacjach, jakie nam przyświecają.

Emocje i nastroje, które mogą się pojawić w trakcie takiej rozmowy, to:

- ➔ **Złość** – spowodowana tym, że nie zostałem zrozumiany czy nie zostałam wysłuchana do końca, albo tym, że ktoś się ze mną nie zgadza.
- ➔ **Radość** – bo mamy takie same poglądy, znaleźliśmy rozwiązanie naszych dylematów, podjęliśmy decyzję o wspólnym działaniu, udało nam się zrozumieć siebie nawzajem, mimo że myśleliśmy inaczej.
- ➔ **Smutek** – ponieważ poruszamy trudny temat związany z wojną, czymś osobistym nieszczęściem, ale także wywołany bezsilnością, poczuciem bycia niezrozumianym, osamotnionym.
- ➔ **Lęk** – przed byciem osamotnionym w swoich poglądach, a w konsekwencji odrzuconym przez grupę. Ale także przed rzeczami, jakich się dowiem, a które budzą moje obawy.
- ➔ **Wstyd** – za kogoś, kto mówi rzeczy dla mnie okrutne, nienawistne, trudne. Ale może także wstyd za sytuację na świecie i brak wystarczających działań pomocowych niektórych krajów.
- ➔ **Zaciekawienie** – bo dowiedziałem się czegoś nowego o danym temacie, o sobie, o innych, bo poznałam nowe perspektywy.
- ➔ **Oburzenie** – że ktoś może myśleć inaczej, że nie zgadzamy się ze sobą w tak wielu kwestiach.
- ➔ **Rozczarowanie** – bo zбочylił się z tematu, bo liczyłem, że więcej osób myśli tak jak ja, bo okazuje się, że spotkanie nic nowego nie wniosło.
- ➔ **Znużenie** – ciągle mówi jedna osoba, krążymy wokół tematu, niczego nowego się nie dowiadujemy.

Emocje – o czym warto pamiętać:

- ➔ emocje są i będą
- ➔ nie ma niewłaściwych emocji
- ➔ każdy może odbierać i czuć co innego
- ➔ każdy ma prawo do swoich emocji.

Uciekanie od emocji jest szkodliwe, powoduje wzrost napięcia. Jeśli czujecie, że w trakcie waszego spotkania emocje sięgają zenitu, zaproponujcie krótką przerwę. W tym czasie zróbcie ćwiczenie, które oderwie was na chwilę od tematu i pozwoli obniżyć napięcie, jakie pojawiło się w was czy między wami.

ĆWICZENIA:

TYGRYSY

Wstańcie wszyscy i niech każdy z was przyjmie pozycję tygrysa gotowego do ataku. Napnijcie wszystkie mięśnie do skoku, a potem zaatakujcie niewidzialny cel. To ćwiczenie pozwoli wyrzucić z siebie napięcie i rozluźnić mięśnie.

PRYSZNIC

Wstańcie z miejsc i wyobraźcie sobie, że splywa z was woda, a razem z nią emocje. „Osuszcie się”, strzepując z siebie wodę, tak jak to robią psy – potrząsając całym ciałem, głową, rękoma, tułowiem, nogami. Po takim prysznicu na pewno poczujecie się lepiej.

CHWILA SKUPIENIA

Weźcie dowolny przedmiot, jaki macie pod ręką, nastawcie budzik na 3 minuty i niech każdy w ciszy się „pobawi” – przyjrzy mu się uważnie, pozna jego strukturę, rozkręci itd. Chodzi o to, by całkowicie się skupić i nie myśleć o niczym innym.

JAKIM JĘZYKIEM MÓWIĆ O UCHODźCACH?

Prowadząc Klub dobrej rozmowy lub realizując w jego ramach różne wydarzenia, możecie mieć dylematy związane z wyborem zdjęć ilustrujących wasze działania, doбором słów w materiałach, które będziecie przygotowywać czy podczas spotkań i rozmów.

Warto zastanawiać się, jakim językiem mówimy o uchodźcach (a szerzej – w ogóle o otaczającej nas rzeczywistości). Nie wynika to z poprawności politycznej, ale z refleksji, że **to co i jak mówimy, ma głęboki wpływ na to, co i jak myślimy**. Jeśli chcecie prowadzić spokojną, rzetelną, pokojową rozmowę o uchodźcach, starajcie się sięgać po język, który nie prowadzi do rozbudzenia lęków, obaw, niechęci, do stygmatyzacji i wykluczenia.

Jako przykład mogą posłużyć nam określenia, z którymi zapewne każdy z was się spotkał: „fala uchodźców” czy „napływ migrantów”. Takie i podobne sformułowania niosą skojarzenia z klęskami żywiołowymi i utwierdzają w przekonaniu, że uchodźcy, przybywający do Europy są swoistą „plagą”, „klęską żywiołową”. Takie przedstawianie tej grupy odbiera uchodźcy człowieczeństwo, poprzez porównanie do zjawiska oraz pokazanie jako winnego czy wręcz zagrażającego Europie.

Poprzez język, jakim się posługujemy, każdy z nas ma wpływ na to, w jaki sposób zostaną potraktowani uchodźcy w naszym kraju, mieście, szkole czy klasie. To też kwestia tego, jak traktujemy siebie nawzajem, zwracając się do siebie na co dzień.

Więcej informacji na ten temat znajdziecie w tekstach Dominiki Cieślakowskiej (CEO 2016) dostępnych pod linkiem: www.migracje.ceo.org.pl/materialy-metodyczne.

Pokazujmy ludzi
w taki sposób, w jaki
sami chcielibyśmy
być pokazywani.

Mówmy
o ludziach tak,
jak sami chcielibyśmy,
by o nas mówiono.

PRZYGOTOWANIE NA TRUDNE SYTUACJE

Jeśli jesteście przekonani, że warto rozmawiać o migracjach i uchodźstwie oraz zaczynacie podejmować działania, które zapoczątkują Klub dobrej rozmowy w waszej szkole, warto pomyśleć o wyzwaniach, z jakimi może przyjść wam się zmierzyć. Nie chodzi o to, by kreślić czarne scenariusze, ale zastanowić się nad potencjalnymi sytuacjami, z jakimi możecie się zetknąć i poszukać przykładowych rozwiązań.

TRUDNA SYTUACJA NR 1. NIECHĘĆ DO TEMATU

Rozwiązaniem jest dopytanie o motywację danej osoby do bycia na tym spotkaniu. Czyli dosłownie: **Dlaczego tu jesteś/jesteście?** Jakie jest twoje oczekiwanie wobec tego spotkania? Może cel waszej rozmowy nie został usłyszany lub jednakowo przez wszystkich zrozumiany? Zachęćcie osoby, które przysły, a wyraźnie są niechętne rozmawianiu o uchodźcach, by powiedziały o tym, co by je zachęciło do udziału w rozmowie, na jakich warunkach chcą wziąć udział w tym spotkaniu?

UWAGA! Nie dajcie się zwariować i wyczujcie, na ile warunki te są realne, na ile możecie sobie pozwolić na spełnienie tych oczekiwań, a na ile jest to bojkot czy ośmieszenie waszych działań. Co robić, jeśli ktoś bojkotuje spotkanie?

TRUDNA SYTUACJA NR 2: TRUDNY UCZESTNIK

Może się zdarzyć, że na spotkanie Klubu dobrej rozmowy przyjdzie osoba, która wyraźnie bojkotuje wasze starania, żeby rozmawiać z szacunkiem i otwartością na różne opinie, czyli według zasad, które przyjęliście na początku spotkania. Wtedy najlepszym rozwiązaniem jest **odwołanie się do zasad dobrej rozmowy**, o których piszemy w kroku 5 w kolejnym rozdziale. Przypomnijcie głośno zasady i to, że wszyscy zgodzili się ich przestrzegać w trakcie spotkania. Poproście o ich poszanowanie i uprzedźcie, że jeśli ta prośba nie zadziała, będziecie zmuszeni wyprosić daną osobę ze spotkania.

UWAGA! Ważne, żebyście czuli, że działacie razem i jest to wasz wspólny Klub, wasze wspólne zasady. Reagujcie, gdy widzicie, że ktoś atakuje lub jest atakowany. A co robić, jeśli ktoś w trakcie waszego spotkania przeklina lub wyraża się obraźliwie wobec obecnych lub o ludziach, o których mówicie?

Postępuj według zasad asertywnej wypowiedzi, tzw. **FUKO**, co oznacza:

F – fakt – powiedz, co się zadziało, np. „w naszej rozmowie padło zdanie: jesteś idiotą, jeśli tak myślisz”.

U – uczucia – powiedz o uczuciach, jakie to w tobie budzi, np. „nie podoba mi się i jestem zły, jak słyszę coś takiego o sobie”.

K – konsekwencje – powiedz o konsekwencjach, np. „jeśli będziesz się tak zwracać do mnie lub kolegów/koleżanek, będziemy musieli wyprosić cię ze spotkania”.

O – oczekiwania – opowiedz o swoich oczekiwaniach, np. „chciałbym, żebyśmy nie obrażali się w trakcie rozmowy”.

TRUDNA SYTUACJA NR 3. HEJTOWANIE/MOWA NIENAWIŚCI

Temat uchodźców i migrantów jest przedstawiany w mediach niejednokrotnie bez przebiegania w słowach. Pojawia się duża liczba zwrotów będących mową nienawiści i hejtem. Jeśli w trakcie spotkania usłyszycie sformułowanie, które nawołuje do nienawiści lub przemocy (np. „Uchodźcy do gazu!”), jest rasistowskie (np. „Nie chcemy tu ciapatych”), islamofobiczne (np. „każdy muzułmanin to terrorysta”), **nawizjcie to, co usłyszeliście**: to jest mowa nienawiści, to jest rasizm itd. Pozostawienie takich komentarzy bez reakcji może być trudne dla grupy, obniża poziom bezpieczeństwa i budzi niepokój, dlatego ważne jest także **oddzielenie tego problemu od osoby**. Mówcie o sobie i o uczuciach, jakie w was to wywołuje, a nie idźcie na konfrontację z osobą, która wypowiedziała dany osqđ. Potraktujcie tę sytuację jako okazję do nauczenia się czegoś, a nie piętnowania i konfrontacji z innym uczestnikiem lub uczestniczką spotkania.

UWAGA! Nie dajcie się postawić pod ścianą. Nie chodzi o to, by się przerzucić „racjami” i udowadniać, kto wie lepiej. Co robić, jeśli w trakcie spotkania wyłaniają się „dwa obozy”?

Rasizm to pogląd oparty na przekonaniu o nierówności ludzi z powodu ich przynależności do określonej rasy (nierówność biologiczna, społeczna i intelektualna). Ideologia ta zakłada wyższość jednych ras nad innymi.

Mowa nienawiści według Rady Europy „obejmuje wszelkie formy wypowiedzi, które szerzą, propagują czy usprawiedliwiają nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm oraz inne formy nienawiści wynikające z nietolerancji, m.in. nietolerancji i wrogości wobec mniejszości”.

Definicja ze strony Koalicji przeciw Mowie Nienawiści: www.beznienawisci.pl.

TRUDNA SYTUACJA NR 4. POLARYZACJA – „ZA” I „PRZECIW”

W trakcie spotkania możecie nagle zauważyć, że zamiast rozmawiać, „uprawiacie ping-pong”, czyli przerzucacie się argumentami. Taka dyskusja daleko Was nie zaprowadzi, utknięcie na swoich „pozycjach” i w rezultacie nawet dobrze nie usłyszycie, co mówi druga strona. **Zareagujcie i zaproponujcie jakąś nieoczywistą aktywność**, chodzi o to, by wybić się z toku myślenia, np. zamieńcie się stanowiskami, poproście o rozmawianie tylko o własnych doświadczeniach, a nie o tym co wiemy, poszukajcie wspólnie innych alternatywnych opinii, które się nie pojawiły. Albo pobawcie się w gdybanie: Co by było gdybym... to ja był uchodźcą? Co by było gdybyśmy... mieli w klasie uchodźcę?

UWAGA! Pamiętajcie, że nigdy nie jesteśmy całkowicie za czymś ani przeciw czemuś. Celem waszych spotkań nie jest utwierdzenie się w przekonaniu, że to wy macie rację, ale otwieranie się na inne opcje i różne perspektywy. Co zrobić, gdy wasza rozmowa opiera się na stereotypowym myśleniu?

TRUDNA SYTUACJA NR 5. STEREOTYPOWE MYŚLENIE

Czujecie, że zaczynacie mówić bardzo ogólnie, generalizujecie, wrzucacie wszystkich do jednego worka, często stwierdzacie „oni zawsze...”, „wszyscy uchodźcy to...”, a w waszej rozmowie pojawia się wiele stereotypów? **Nazwijcie to, co usłyszeliście i wskaźcie użyty stereotyp czy generalizację.** Spróbujcie zacząć mówić od siebie, o sytuacjach wam znanych, a nie o ogólnikach.

UWAGA: Pamiętajcie, że waszą rolą nie jest przeprowadzenie rozmowy za wszelką cenę. Jeśli czujecie, że sytuacja jest dla was wyjątkowo trudna, odpuście.

Stereotyp to podzielane społecznie wiedza, poglądy i oczekiwania wobec danej grupy. Charakteryzuje się uproszczeniem i nadmiernym uogólnieniem oraz nasyceniem wartościami i emocjami. Jest trwały, co łączy się z odrzucaniem informacji go podważających i podatnością na informacje, które go potwierdzają. Wywiera silny wpływ na zachowania członków grup społecznych, sprzyjając zwłaszcza utrwalaniu uprzedzeń wobec ludzi spoza własnej grupy. W szerszym znaczeniu terminu tego używa się do oznaczenia wszelkich poglądów stanowiących odbicie gotowego wzoru, przyswajanych bez zastanowienia i konfrontowania z rzeczywistością.

Źródło: Encyklopedia PWN.

CZĘŚĆ 2

JAK ZAŁOŻYĆ KLUB DOBREJ ROZMOWY?

W tej części pokażemy wam krok po kroku, jak zorganizować Klub dobrej rozmowy. Mamy nadzieję, że wskazówki te będą inspiracją do wielu kreatywnych przedsięwzięć. Możecie je dowolnie modyfikować i dostosowywać do waszych potrzeb i zainteresowań. Liczymy na to, że Klub dobrej rozmowy stanie się dla was fascynującą przygodą, podczas której dowiecie się wiele o sobie samych oraz o waszych kolegach i koleżankach. Trzymamy za was kciuki!

„Najbardziej lubię rozmawiać
sam ze sobą. Oszczędzam w ten sposób
czas i unikam kłótni”.

[Oscar Wilde, irlandzki poeta, prozaik i dramaturg]

KROK 1. KTO CHCIAŁBY ROZMAWIAĆ, CZYLI CO WAS ŁĄCZY?

Klub dobrej rozmowy współtworzą osoby, które spotykają się regularnie, aby w atmosferze szacunku i zrozumienia dla różnych poglądów porozmawiać o ciekawych i istotnych dla nich zagadnieniach, w tym ważnych wyzwaniach współczesnego świata, takich jak sytuacja uchodźców i współczesne migracje. Najpierw poszukajcie chętnych do założenia Klubu. Warto zacząć od najbliższego otoczenia – zaproszenia kolegów i koleżanek z waszej klasy, szkoły czy podwórka.

Na pierwszych spotkaniach może okazać się, że chcecie wyjść z inicjatywą zorganizowania większego wydarzenia, skierowanego np. do całej społeczności szkolnej lub lokalnej.

ĆWICZENIE: POZNAJEMY SIEBIE NA NOWO

Na kartce A4 każdy z was indywidualnie rysuje tarczę i dzieli ją na 6 części. Następnie w każdej z części narysujcie lub napiszcie dokończenie poniższych stwierdzeń:

- Najbardziej lubię w sobie...
- Moją najsilniejszą stroną jest...
- Cztery słowa, które chciałbym /chciałabym usłyszeć od innych, to...
- W wolnym czasie lubię...
- W pracy w grupie najbardziej lubię...
- Jeśli jestem zdenerwowany /zdenerwowana, najbardziej uspokaja mnie...

Po narysowaniu tarcz usiądźcie w trójkach i opowiedzcie sobie o stworzonych pracach. Na koniec wszystkie rysunki zawieście na ścianie w sali – mogą tam pozostać przez cały czas trwania waszego projektu. Zapamiętajcie to ćwiczenie, swoje odpowiedzi oraz odpowiedzi kolegów i koleżanek. Pomogą wam one podczas dzielenia się zadaniami w projekcie.

Ćwiczenie zaczerpnięte z publikacji *Młody Obywatel na sportowo*, wydanej w ramach projektu edukacyjnego Centrum Edukacji Obywatelskiej i Fundacji BGK pt. „Młody Obywatel”: http://bit.ly/MOB_na_sportowo.

Członkowie i członkinie Klubu dobrej rozmowy to osoby, które:

- ➔ **dobrowolnie** biorą udział w spotkaniach,
- ➔ chcą poznać najważniejsze **informacje i opinie na temat uchodźców i migracji**,
- ➔ chcą **prowadzić ciekawe rozmowy** na trudny temat z poszanowaniem poglądów innych osób,
- ➔ potrzebują **przestrzeni na wypowiedzenie swoich poglądów** oraz na podzielenie się swoimi pytaniami, obawami i emocjami związanymi z tym tematem,
- ➔ chcą wzajemnie **zrozumieć różne punkty widzenia** swoich kolegów i koleżanek na temat uchodźców i migracji.

KROK 2. O CZYM CHCECIE ROZMAWIAĆ, CZYLI JAKIE MACIE OCZEKIWANIA?

Ostatnio w mediach, w szkołach, w domach często rozmawia się o współczesnych migracjach i o uchodźcach przybywających do miast europejskich. Niestabilna sytuacja polityczna i gospodarcza na świecie, w tym konflikt zbrojny toczący się w Syrii, będący przyczyną największego kryzysu humanitarnego od czasu II wojny światowej, sprawiają, że rozmowy na ten temat są zazwyczaj bardzo emocjonujące, niekiedy trudne i męczące. Można odnieść wrażenie, że od dawna żadne inne zagadnienie nie budziło takiego zainteresowania i napięcia. Dlatego ogromnie ważne wydaje się, aby przystąpić do tych rozmów, zarówno organizowanych w ramach Klubu, jak i tych, które będziecie mieli okazję prowadzić w przyszłości, z odpowiednią wiedzą. Dzięki niej można sprawdzać krążące mity i weryfikować informacje.

W określeniu tego, o czym jako grupa chcecie rozmawiać, co was ciekawi, na jakie pytania szukacie odpowiedzi, pomoże wam poniższe ćwiczenie.

ĆWICZENIE: BANK TEMATÓW

Na dużej kartce papieru zapiszcie hasło „**UCHODŹCA**”. Podzielcie się na mniejsze grupy (np. 3–4-osobowe). Zapoznajcie się z definicją uchodźcy z Konwencji Genewskiej z 1951 roku (znajdziecie ją na stronie 40). Po przeczytaniu definicji wypiszcie na karteczkach samoprzylepnych wszystkie pytania i zagadnienia dotyczące uchodźców i migracji, które was interesują i o których chcielibyście porozmawiać. Następnie przyklejcie je na kartce papieru lub na tablicy i odczytajcie na głos. W ten sposób stworzycie bank tematów, z których będziecie mogli wybrać ostatecznie te, o których porozmawiacie podczas spotkań Klubu. Jeżeli planujecie widywać się cyklicznie, być może uda wam się omówić wszystkie zapisane tematy.

Na czym polega współczesny kryzys związany z migracjami?
Kim jest uchodźca, a kim migrant? Jakie są przyczyny migracji i uchodźstwa? Jak wygląda proces przyznawania statusu uchodźcy w Polsce?
Jakie są wyzwania związane z migracjami i uchodźstwem?

KROK 3. JAK ZNALEŹĆ PRZESTRZEŃ DO DOBREJ ROZMOWY?

Spotkania Klubu dobrej rozmowy mogą odbywać się w dowolnym miejscu, np. w szkole, bibliotece czy w pobliskim domu kultury. Waszym sojusznikiem, czyli osobą, która pomoże w znalezieniu sali spotkań, może okazać się wasz wychowawca lub nauczyciel. Pamiętajcie, aby osobę zajmującą się daną przestrzenią poinformować: kim jesteście, kiedy i jak działacie, co planujecie zorganizować i jakiego wsparcia oczekujecie.

Zwróćcie uwagę na przestrzeń miejsca, w którym będą odbywały się spotkania Klubu – ma ona istotny wpływ na zachowania komunikujących się osób. Dystans dzielący was od innych, wystrój wnętrza, miejsce, w jakim znajduje się wasz rozmówca – wszystkie te elementy wpływają na poczucie komfortu i bezpieczeństwa. Nawet drobne zmiany, takie jak sposób ustawienia krzesel albo siedzenia na podłodze w kręgu, mogą okazać się pomocne.

Pytania pomocnicze:

- ➔ Czego potrzebujemy w sali, aby poczuć się komfortowo?
- ➔ W jaki sposób powinniśmy usiąść, abyśmy wszyscy się widzieli i mogli patrzeć sobie w oczy?
- ➔ Czy będą nam potrzebne krzesła, czy wolimy siedzieć na podłodze?

Na pewno sami doświadczyliście tego, że możliwość nawiązania kontaktu wzrokowego z rozmówcą może sprzyjać rozmowie, wyrażaniu własnych odczuć i ułatwić wysłuchanie innych osób. Dlatego gorąco zachęcamy was do tego, by spróbować usiąść w kręgu, co da wam poczucie wspólnoty i ułatwi współpracę.

KROK 4. KIEDY I JAK CZĘSTO BĘDZIECIE SIĘ SPOTYKAĆ?

Zastanówcie się, jak często chcecie się spotykać w ramach Klubu dobrej rozmowy. Wspólnie wyznaczcie terminy i określcie czas, jaki każdy z was może poświęcić na uczestnictwo w spotkaniach. A może najbardziej pomocne w organizowaniu spotkań i życia Klubu okaże się prowadzenie wydarzenia na Facebooku? Dzięki temu zgromadzicie grupę zainteresowanych tematem i jednocześnie stworzycie doskonałe narzędzie docierania do nowych osób, które mogą chcieć dołączyć do spotkań Klubu.

KROK 5. PRZYJĘCIE ZASAD DOBREJ ROZMOWY

Rozpoczynając działania Klubu dobrej rozmowy, pamiętajcie o przyjęciu wspólnych zasad, na podstawie których będziecie pracować. Pomogą one w trakcie spotkań zachować bezpieczną, otwartą atmosferę. Będzie to rodzaj kodeksu, do którego będziecie się mogli zawsze odwołać i który będzie was chronił. Celem spotkań Klubu jest poznawanie nowych perspektyw, wymiana refleksji, dlatego ważne, aby każda osoba czuła się na waszych spotkaniach na tyle dobrze, by móc swobodnie wyrażać swoje prawdziwe, nawet bardzo niepopularne, kontrowersyjne poglądy.

Z tego powodu każda osoba obecna na spotkaniu powinna znać i rozumieć zasady waszej współpracy. Poświęćcie na to tyle czasu, ile będzie trzeba (nawet całe pierwsze spotkanie!). Nie zapomnijcie, że każda grupa ma swoją specyfikę i potrzeby. Jeśli skład na każdym spotkaniu jest inny, wówczas na początku zawsze przypomnijcie sobie te zasady, a także sprawdźcie, czy:

- ➔ każdy z obecnych przyjęte zasady rozumie tak samo (warto tu zadbać szczególnie o nowych uczestników),
- ➔ jest ogólna zgoda na ich przyjęcie, najlepiej poprzez podniesienie rąk,
- ➔ macie jakąś zasadę, którą chcielibyście dodać.

ZASADY DOBREJ ROZMOWY

Proponujemy wam kilka zasad, które wydają się ważne dla funkcjonowania Klubu dobrej rozmowy. Omówcie je wspólnie i zastanówcie się, czy chcecie je dołączyć do waszego kodeksu.

1. **Każdy z nas widzi świat trochę inaczej – ma swoją prawdę.**
2. **Każdy mówi w swoim imieniu, odnosząc się do własnych doświadczeń.**
3. **Uczymy się od siebie.**
4. **Nie ma głupich pytań i głupich odpowiedzi.**
5. **Słuchamy się nawzajem.**
6. **W jednym czasie mówi jedna osoba.**
7. **Staramy się, by każdy miał czas na wypowiedź.**
8. **Nie oceniamy siebie nawzajem.**

Krytycznie podchodzimy do problemu, zagadnienia, ale nie do osób; chcemy zachować bezstronność wobec kolegów i koleżanek.

9. **Tu i teraz – to, o czym mówimy, jeśli ma związek z czymś osobistym i ważnym dla nas, pozostanie w tej sali, nie będziemy o tym rozmawiać poza nią.**

Przestrzeganie tej zasady może znacząco wpłynąć na to, co zostanie powiedziane w trakcie waszych spotkań; oznacza ona, że nie możecie rozma-

wiać z osobami nieuczestniczącymi w spotkaniu o tym, czego doświadczyliście lub czego dowiedzieliście się tu o innych. Przedyskutujcie w grupie, czy chcecie tę zasadę przyjąć, co jest dla was ważniejsze, na jaki poziom szczerości liczyć.

Lista jest otwarta, możecie do niej dopisywać inne zasady, dzięki którym będzie wam się lepiej razem rozmawiało.

KROK 6. WIEŚCI IDĄ W ŚWIAT, CZYLI KILKA SŁÓW O PREZENTACJI

Chcecie, aby wieść o waszym Klubie dobrej rozmowy poszła w świat? Zależy wam na tym, aby zachęcić innych ludzi do udziału w konkretnym spotkaniu, ale również znaleźć nowe osoby, które chciałyby dołączyć do Klubu? Informujcie o waszych działaniach!

W tym celu przygotujcie hasło i krótki tekst opisujący Klub i wasze plany, zróbcie plakaty, nagrajcie krótki filmik na Snapchacie. Warto też wysłać informacje do lokalnych mediów, zostawić ulotki czy powiesić plakat w miejscowej bibliotece i domu kultury. Planując działania promocyjne, pamiętajcie, że treść materiałów powinna być tak zredagowana, aby osoba, która nie ma pojęcia o waszych planach, zorientowała się, co robicie, dlaczego to robicie, kiedy i w jaki sposób organizujecie wydarzenie i jak można się z wami skontaktować.

Bardzo często uwagę ludzi przyciągają kolorowe grafiki, ciekawe hasła. W internecie znajdziecie szereg programów i stron, które umożliwią wam opracowanie ich w prosty sposób. Jednym z takich portali jest canva.com – pozwala na zrobienie kolażu zdjęć, zaprojektowanie plakatu czy zaproszenia.

Dobrym pomysłem na uchwycenie ważnych chwil podczas spotkań Klubu dobrej rozmowy jest robienie zdjęć. Nie zapomnijcie też o grupowym selfie! 😊 Dzielicie się wieściami z waszych Klubów na stronie internetowej szkoły czy w mediach społecznościowych.

Śmiało przesyłajcie nam – zespołowi projektu „Rozmawiamy o uchodźcach” – relacje z waszych aktywności na adres: migracje@ceo.org.pl. Najciekawsze z nich zamieścimy na stronie internetowej projektu migracje.ceo.org.pl oraz na Facebooku: www.facebook.com/rozmawiajmyuchodzcach.

KROK 7. PODSUMOWANIE WYDARZENIA LUB SPOTKANIA ZORGANIZOWANEGO W RAMACH KLUBU DOBREJ ROZMOWY

Na zakończenie każdego spotkania spróbujcie wspólnie spojrzeć na nie z lotu ptaka, czyli podsumować to, co się wydarzyło.

Podsumowując każde spotkanie, zastanówcie się nad następującymi kwestiami:

- ➔ Jak się czułam/czułem podczas spotkania?
- ➔ Czy uważam, że każdy z nas przestrzegał zasad dobrej rozmowy?
- ➔ W jakim stopniu byliśmy jako grupa gotowi na taką formę rozmowy?
- ➔ Czy następnym razem potrzebowalibyśmy dodatkowego przygotowania?
- ➔ Czego nowego dowiedziałem/dowiedziałam się na podstawie tej rozmowy o moich kolegach i koleżankach, o temacie rozmowy?

Podsumowując działanie waszego Klubu dobrej rozmowy, zastanówcie się:

- ➔ Czy udało wam się zrealizować plan?
- ➔ W jakim stopniu osiągnęliście zakładane cele?
- ➔ Czy działanie sprawiło wam satysfakcję?
- ➔ Z jakimi wyzwaniami przyszło wam się zmierzyć?
- ➔ Co się udało, a co można poprawić w kolejnym roku?

Takie podsumowanie jest bardzo ważne – pozwoli wam wyciągnąć wnioski na przyszłość i pokaże wartość edukacyjną zrealizowanego działania.

ĆWICZENIE:

JAK SPOTKAĆ SIĘ ZE SWOIM „JA” W PRZYSZŁOŚCI?

Czy da się w przyszłości podziękować sobie samemu/samej, np. za:

- ➔ gotowość do założenia/budowania Klubu dobrej rozmowy,
- ➔ odważne prowadzenie rozmów podczas spotkań, które często dotyczyły trudnego, emocjonującego tematu,
- ➔ empatyczne podejście do drugiej osoby, której poglądy różniły się od naszych?

To proste – wyślijcie list do samych siebie i wybierzcie dzień, w którym otrzymacie wiadomość. W tym celu skorzystajcie z prostej aplikacji, która pozwala napisać taki list, np. z FutureMe.org <https://www.futureme.org/>. W wiadomości spróbujcie napisać, z czego jesteście szczególnie dumni i za co chcecie sobie podziękować.

CZĘŚĆ 3

O CZYM ROZMAWIAĆ, ŻEBY BYŁO CIEKAWIE? WSKAZÓWKI I INSPIRACJE

Wasz Klub dobrej rozmowy może czerpać inspiracje i materiały z różnych źródeł. Rozmowę można przecież zainicjować na wiele różnych sposobów. Punktem wyjścia do rozpoczęcia dyskusji może być wspólnie obejrzany film, przeczytana książka czy spotkanie z ciekawym człowiekiem.

Na kolejnych stronach znajdziecie garść inspiracji (w tym tytuły książek i filmów oraz miejsc warty odwiedzenia) do wykorzystania w ramach Klubu dobrej rozmowy. Propozycje dotyczą zarówno metod pracy, jak i źródeł, z których możecie skorzystać.

Powodzenia!

KLUB DOBREJ ROZMOWY O KSIĄŻCE, FILMIE CZY SZTUCE

Dyskusyjne kluby filmowe czy książkowe to znana i ceniona forma spędzania czasu w gronie osób, których łączą wspólne zainteresowania. Inspiracją do podjęcia tematu dotyczącego uchodźców czy szerzej – migracji – może być przeczytana przed spotkaniem książka lub obejrzany – wspólnie na spotkaniu lub przed nim – film, a może wyjście na wystawę?

Wicie już, że przy poruszaniu tematyki uchodźczej i migracyjnej warto odwoływać się do faktów, szukać ich potwierdzenia w sprawdzonych źródłach i wiarygodnych statystykach. Należy też jednak pamiętać o tym, że za liczbami i danymi faktograficznymi stoją prawdziwi, żywi ludzie wraz ze swoimi uczuciami, postawami, umiejętnościami – ze swoją HISTORIĄ. Dzieła kultury – literatura czy film, sztuki plastyczne – dają nam często wstęp do świata, którego inaczej nie moglibyśmy tak głęboko odczuć i poznać.

Jak przygotować się do spotkania?

1. Dowiedzcie się więcej na temat autora/autorki, reżysera/reżyserki.

Kim jest? Skąd pochodzi? Czy i w jaki sposób doświadczenia życiowe tej osoby wpłynęły na tematykę poruszaną przez nią w jej twórczości? Poszukajcie wywiadów, wypowiedzi dla prasy, komentarzy odnośnie jej pracy i twórczości.

2. Poznajcie szerszy kontekst poznawanej historii czy opowieści.

Jeśli dzieło dotyczy np. losów uchodźczyny z Czeczenii, dowiedzcie się więcej na temat samej Czeczenii, konfliktu zbrojnego w tym rejonie świata, bieżącej sytuacji społeczno-politycznej. Pozwoli wam to zwerfikować aktualność poruszanych kwestii.

3. Zastanówcie się, co czują bohaterowie i bohaterki omawianego dzieła.

Co czują osoby z doświadczeniem migracyjnym? Starajcie się głębiej poznać ich historie, wychwycić wyzwania, z jakimi się mierzą, i sposoby radzenia sobie z nimi.

4. Starajcie się docierać do wiarygodnych źródeł informacji, weryfikować je, sprawdzając w kilku miejscach.

Warto sięgać po dane i raporty niezależnych instytucji badawczych, organizacji pozarządowych, międzyrządowych i międzynarodowych, a także statystyki urzędowe – na poziomie krajowym, europejskim i globalnym.

W odniesieniu do tematyki migracyjnej i uchodźczej będą to m.in.:

- ➔ Polskie Forum Migracyjne: www.forummigracyjne.org
- ➔ Polski Instytut Spraw Międzynarodowych: www.pism.pl
- ➔ Instytut Spraw Publicznych: www.isp.org.pl
- ➔ Portal uchodzczy.info: www.uchodzczy.info
- ➔ Urząd do Spraw Cudzoziemców: www.udsc.gov.pl
- ➔ UNHCR (Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców): www.unhcr.org/pl/, www.unhcr.org
- ➔ Amnesty International: www.amnesty.org, www.amnesty.org.pl
- ➔ Eurostat – Europejski Urząd Statystyczny: <http://bit.ly/EuropejskiUrządStatystyczny>
- ➔ Portal Syrian Refugees (Syryjscy uchodźcy): www.syrianrefugees.eu

5. Podczas samego spotkania przeznacźcie czas zarówno na podzielenie się ogólnymi wrażeniami i emocjami związanymi z przeczytaną książką, obejrzanym filmem czy wystawą, jak również na omówienie wybranych wątków tematycznych lub zagadnień, które uznacie za szczególnie ważne. Możecie wypisać sobie te tematy na tablicy lub na dużych kartkach papieru i omawiać wspólnie na forum lub łącząc się w mniejsze podgrupy tematyczne.

UWAGA! Pamiętajcie, by zwrócić szczególną uwagę na to, z jakiej perspektywy pokazana jest dana opowieść – kto jest narratorem, a kto bohaterem? Czy osoby z doświadczeniem migracyjnym lub uchodźczym mówią same o sobie? Czy to ich perspektywa, czy osoby z zewnątrz? Czy dana sytuacja pokazana jest z różnych stron i pozwala zrozumieć szerszy kontekst?

6. **Na zakończenie spotkania postarajcie się zebrać najważniejsze wnioski i zapisać je w dowolnej formie** – plakatu, notatki, posta na Facebooku. Dzięki temu łatwiej będzie wam myśleć o kolejnych spotkaniach i kontynuować rozpoczęte tematy rozmów.
7. Pamiętajcie, żeby wrócić także do Kroku 7 na str. 28 i odpowiedzieć w grupie na postawione tam pytania.

INSPIRACJE KSIĄŻKOWE:

- ➔ *NieObcy. 21 opowieści, żeby się nie bać. Polscy pisarze dla uchodźców*, Paweł Goźliński (red.), Stowarzyszenie Przyjaciół Polskiej Akcji Humanitarnej, Warszawa 2015
- ➔ *Nowa Odyseja. Opowieść o kryzysie uchodźczym w Europie*, Patrick Kingsley, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2017
- ➔ *Przez morze. Z Syryjczykami do Europy*, Wolfgang Bauer, Czarne, Wołowiec 2016
- ➔ *Ten Inny*, Ryszard Kapuściński, Wydawnictwo Znak, Kraków 2006
- ➔ *Chłopiec z Lampedusy*, Rafał Witek, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2016
- ➔ *Zagubione w przekładzie*, Eva Hoffman, Aneks, Warszawa 1989
- ➔ *Co to jest islam? Książka dla dzieci i dorosłych*, Tahar Ben Jelloun, Karakter, Kraków 2015
- ➔ *Na południe od Lampedusy. Podróże rozpaczy*, Stefano Liberti, Czarne, Wołowiec 2013
- ➔ *Przeprawa. Moja podróż do pękniętego serca Syrii*, Samar Yazbek, Karakter, Kraków 2016
- ➔ *Kontener*, Wojciech Tochman, Katarzyna Boni, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2014
- ➔ *Wielki przyptyw*, Jarosław Mikołajewski, Wydawnictwo Dowody na Istnienie, Warszawa 2015

KRÓTKIE WYWIADY FILMOWE:

Możecie także sięgnąć po krótkie filmy przygotowane przez CEO – wywiady z migrantami mieszkającymi w Polsce. Znajdziecie wśród nich rozmowę z Elsim Adajewem z Czechenii oraz LahouDEM Toumq z Syrii.

Wywiady trwają po kilkanaście minut, a w ich omówieniu pomogą karty pracy, które możecie pobrać ze strony:

www.migracje.ceo.org.pl/content/filmy.

INSPIRACJE FILMOWE:

- ➔ *Zozo*, reż. Josef Fares, 2005 (dramat, 103 min)
- ➔ *Fala*, reż. Bożydar Pająk, 2016 (dokument, 32 min)
- ➔ *Rozpoznanie*, reż. Bożydar Pająk, 2016 (dokument, 29 min)
- ➔ *Salam*, reż. Zach Ingrasci, Chris Temple, 2015 (dokument, 75 min)
- ➔ *Kolor oceanu*, reż. Maggie Peren, 2011 (dramat, 95 min)
- ➔ *Granice. Europejski sen*, reż. Łukasz Szczepański, Anna Żebrowska, 2016 (40 min)
- ➔ *Bekas*, reż. Karzan Kader, 2012 (dramat, 92 min)
- ➔ *Imigranci*, reż. Vincent Rottiers 2015 (dramat, 114 min)
- ➔ *Znam kogoś, kto cię szuka*, reż. Julia Kowalski 2015 (dramat, 79 min)
- ➔ *Druga strona muru*, reż. Christian Schwochow, 2013 (dramat, 98 min)
- ➔ *Almánya*, reż. Yasemin Samdereli, 2011 (komediadramat, 101 min)
- ➔ *Macondo*, reż. Sudabeh Mortezaei, 2014 (dramat, 94 min)
- ➔ *W dobrej wierze*, reż. Philippe Falardeau, 2014 (dramat, 110 min)
- ➔ *Imigrantka*, reż. James Gray, 2013 (melodramat, 120 min)
- ➔ *Podróż na 100 stóp*, reż. Lasse Hallström, 2014 (dramat, 122 min)

„Nic pożądańszego, a nic trudniejszego
na ziemi, jak prawdziwa rozmowa”.

[Adam Mickiewicz, polski poeta romantyczny]

KLUB DOBREJ ROZMOWY Z CIEKAWYM CZŁOWIEKIEM

Zastanawialiście się nad stworzeniem przestrzeni, w której każdy może podważyć własne uprzedzenia i krytycznie przyjrzeć się temu, w jaki sposób myśli o innych?

Macie wiele pytań na temat tego, jak to jest być uchodźcą, czyli osobą, która z powodu prześladowania opuściła kraj swojego pochodzenia? Jesteście ciekawi, jak wyglądają procedury przyjmowania uchodźców do Polski, a może chcielibyście porozmawiać z kimś, kto długo mieszkał i pracował zagranicą?

1. Zaprosicie osobę, która podzieli się z wami swoim doświadczeniem migracyjnym.

Na takie spotkanie możecie zaprosić np. kogoś ze środowiska szkolnego. Na pewno w waszej szkole jest ktoś, kto długo mieszkał zagranicą, ma jedno z rodziców obcokrajowca, lub ktoś, kto na stałe przyjechał do Polski z innego kraju. Możecie też spróbować zaprosić osobę pracującą w organizacji pozarządowej lub zaangażowaną w nieformalną inicjatywę na rzecz migrantów. Wybór gościa zależy od tego, o czym chcecie rozmawiać, i czyją perspektywę poznać.

2. Ustalcie cel spotkania i skonsultujcie go z zaproszoną osobą.

Każda z zaproszonych przez was osób będzie miała okazję podzielić się swoimi doświadczeniami, a wy, jako uczestnicy i uczestniczki spotkania, będziecie mieli okazję zadawać pytania. Oczywiście to od was zależy, czy informacje, które usłyszycie od gościa, wpłyną na sposób waszego myślenia. Ważne jest to, że macie szansę dowiedzieć się czegoś od konkretnej osoby, zadać jej pytania i poznać inny punkt widzenia.

3. O czym rozmawiać? Czego chcecie się dowiedzieć?

Kiedy zdecydowaliście już, z kim będziecie rozmawiać, wypiszcie (każdy indywidualnie) na kartkach samoprzylepnych wszystkie możliwe pytania, które chcielibyście zadać zaproszonej osobie. Następnie z waszego banku pytań wybierzcie te, które wszystkim wam wydają się najważniejsze.

Przykładowe pytania:

- ➔ Jakie są przyczyny migracji ludzi z kraju Pana/Pani pochodzenia?
- ➔ Dlaczego zdecydował się Pan/zdecydowała się Pani wyjechać?
- ➔ Jaka jest obecnie sytuacja społeczno-polityczna w kraju, z którego Pan/Pani pochodzi?
- ➔ W jaki sposób znalazł się Pan/znalazła się Pani w Polsce?
- ➔ Co było najtrudniejsze/najłatwiejsze w adaptacji do życia w Polsce?
- ➔ Jak się teraz Pan/Pani czuje w Polsce?
- ➔ Jakie były Pana/Pani doświadczenia związane z nauką, pracą w Polsce?

4. Ustalcie czas i miejsce spotkania.

Ze względu na charakter rozmowy najlepiej zorganizować spotkanie w jakimś spokojnym miejscu, np. w szkole po zakończeniu wszystkich zajęć. Pomoże to skrócić dystans między wami i prowadzić rozmowę w skupieniu.

Umówcie się na konkretną godzinę i przed spotkaniem nie zapomnijcie ustalić z gościem, jak długo ma ono trwać.

Od was zależy, czy zdecydujecie się zaprosić na spotkanie z gościem również inne osoby, niezwiązane z waszym Klubem dobrej rozmowy. Może kolegów i koleżanki z innych klas? A może myślicie o zaproszeniu mieszkańców i mieszkanki waszej miejscowości? Zdecydujcie sami.

JAK NIE OCENIAĆ KSIĄŻKI PO OKŁADCE?

Żywa biblioteka to projekt polegający na wypożyczaniu tzw. „żywych książek”, czyli osób z grup postrzeganych stereotypowo, by porozmawiać z nimi o ich życiu i zadać dowolne pytania. Idea ta opiera się na przekonaniu, że różnego rodzaju uprzedzonym najsukuteczniej zapobiegają osobiste kontakty z osobami postrzeganymi stereotypowo.

- ➔ Obejrzyjcie krótki film wyjaśniający, jak działa „żywa biblioteka”: http://bit.ly/zywabiblioteka_jakdziala.
- ➔ Poznajcie wrażenia uczestników i uczestniczek oraz „żywych książek” po spotkaniu: http://bit.ly/zywabiblioteka_spotkanie.
- ➔ Sprawdźcie, czy w najbliższym czasie w waszej okolicy jest organizowane tego typu wydarzenie. Dołączycie? <http://zywabiblioteka.pl/wydarzenia>.

KLUB DOBREJ ROZMOWY O PRASIE I MEDIACH

Jeśli interesują was bieżące wydarzenia społeczno-polityczne, to, co dzieje się zarówno w Polsce, ale i na świecie, zapewne sięgacie do różnych gazet, oglądacie programy telewizyjne czy śledzicie informacje, jakie pojawiają się w mediach społecznościowych. Nawet jeśli zdarza się to wam od czasu do czasu – gdy akurat jest włączony program informacyjny w telewizji lub podczytujecie jakiś tygodnik opiniotwórczy znaleziony w domu lub w poczekalni u dentysty, pewnie zastanawiacie się, czy przedstawiane informacje są wiarygodne; czy można zaufać temu, co czytacie lub oglądacie. To zupełnie zrozumiałe wątpliwości, a odpowiedzią na nie jest **krytyczna analiza danego materiału**. Na czym to polega? Przede wszystkim na zadaniu sobie pytań dotyczących tego materiału i próbie znalezienia na nie odpowiedzi:

- 1. Autorstwo:** Kto jest autorem lub autorką danego materiału?
- 2. Emocje vs. dane:** W jakim stopniu materiał jest emocjonalny, a w jakim stopniu odwołuje się do faktów i danych? Jakim językiem posługuje się autor lub autorka? Czy poprzez język, jakiego używa, jesteśmy w stanie zidentyfikować jego lub jej nastawienie do danej sprawy?
- 3. Cel:** Jaki jest cel danego materiału? Czy ma zaprezentować fakty, przekonać do czegoś odbiorców i odbiorczynię, czy zachęcić do jakiegoś działania? Czy dany cel pozwala sądzić, że dany materiał jest w związku z tym wiarygodny?
- 4. Doświadczenie:** Czy autor/autorka wypowiada się, bazując na własnych doświadczeniach czy na zasłyszanych opiniach? Z jakiego punktu widzenia przedstawiona jest dana sytuacja lub osoba? Czy są przedstawione różne perspektywy czy dominuje jedna?
- 5. Źródła:** Z jakich źródeł korzysta lub na jakie źródła powołuje się autor/autorka? Jakie elementy świadczą o wiarygodności danego źródła?
- 6. Obrazy:** Jakie materiały wizualne zostały wykorzystane do zaprezentowania danego zagadnienia? Co przedstawia dany materiał i w jaki sposób jest opisany (i czy jest opisany)? W jaki sposób zaprezentowane jest dane zagadnienie lub jak przedstawiono osoby?

W ramach Klubu dobrej rozmowy możecie zająć się taką krytyczną analizą np. artykułów prasowych dotyczących tematyki uchodźczej lub migracyjnej. Możecie też przeanalizować pod tym kątem materiały zaczerpnięte z mediów społecznościowych. Powyżej znajdują się tylko przekładowe pytania; im bardziej szczegółowo będziecie analizować dany materiał, tym lepiej. Wypiszcie sobie na tablicy lub na karteczkach samoprzylepnych wszystkie pytania, jakie nasuwają się wam na myśl, następnie spróbujcie połączyć je tematycznie i w grupach zastanawiajcie się nad odpowiedziami, zapoznawszy się wcześniej z danym materiałem.

UWAGA! Szczególnie gorąco zachęcamy do tego, by przeanalizować równoległe dwa materiały prasowe z dwóch różnych źródeł dotyczące tego samego tematu. Pozwoli wam to wówczas na pełniejsze spojrzenie na to, w jaki sposób media przedstawiają kwestie związane z uchodźcami i migrantami.

„A jednak często jest, że ktoś
słowem złym zabija tak jak nożem”.

[Czesław Niemen, polski kompozytor i piosenkarz]

POLECANE MATERIAŁY:

- ➔ Nagranie webinarium pt. „To straszne słowo „uchodźca”, czyli o manipulacji w mediach”, prowadzonego przez Justynę Suhecką: http://bit.ly/webinarium_Justyna_Suhecka.
- ➔ Artykuł Agaty Łuczyńskiej pt. „Jak radzić sobie z fake newsami”, Fundacja Szkoła z Klasą 2016: <https://www.szkolazklasa.org.pl/materialy/radzc-fake-news/>.

KLUB DOBREJ ROZMOWY – WYCIEGZKA ZWIĄZANA Z TEMATYKĄ MIGRACYJNĄ

Aby poznawać inne perspektywy i dowiedzieć się więcej o migracji i uchodźstwie, warto „wyjść w teren”. Przypomnijcie sobie wasze pierwsze spotkanie w Klubie i to, jakie zagadnienia były dla was ciekawe. Może znajdzie się wśród nich coś, czego warto doświadczyć, np. odwiedzenie muzeum, domu kultury, wystawy? Może wizyta w organizacji, która wspiera migrantów czy w ośrodku dla uchodźców byłaby dla Was atrakcyjna?

Takie wyjście poza szkołę daje możliwość ciekawych obserwacji i doświadczeń, ale także spotkania z ludźmi i ich historiami. Zachęcamy was do podejmowania takich działań i odwiedzania miejsc, w których możecie być aktywnymi obserwatorami (tzw. obserwacja uczestnicząca), np. w trakcie lekcji języka polskiego dla cudzoziemców, modlitwy w meczecie, załatwiania spraw prawnych przez migrantów z pomocą wolontariusza itd.

Definicja obserwacji uczestniczącej mówi, że „polega ona na wejściu badacza w określone środowisko społeczne i obserwowaniu danej zbiorowości od wewnątrz, tj. jako jeden z jej członków, uczestniczący wraz z nią w codziennym życiu. Zaletą takiej metody jest przyjęcie punktu widzenia badanej społeczności i „zasmakowanie” w życiu i kulturze jej członków. Badacz może od razu robić notatki lub w inny sposób zapisywać swoje obserwacje (fotografia, film, nagrania audio). W waszym przypadku może to być choćby mała próba „przeniknięcia” do danego środowiska. Warto na pewno spróbować choć przez chwilę poczuć się „innym”.

**„Podstawową zasadą dialogu jest
głębokie słuchanie. To znaczy
respektowanie tego, co ktoś do nas mówi,
nawet jeśli się z tym nie zgadzamy...”**

[Małgorzata Braunek, polska aktorka, nauczycielka zen]

INSPIRACJE:

➔ Muzeum Emigracji w Gdyni

Misją tego miejsca jest opowiadanie o losach milionów zarówno anonimowych ludzi, jak i tych sławnych, których nazwiska pojawiają się w kontekście wielkich osiągnięć naukowych, sportowych, biznesowych i artystycznych. Ambicją tej instytucji jest przybliżanie ich osiągnięć Polakom w kraju, a jednocześnie zachęcanie do wzajemnego poznania się rodaków żyjących w Polsce i zagranicą. Dzięki projektom o charakterze edukacyjnym i kulturalnym, muzeum jest miejscem spotkań i dyskusji. W sposób szczególny zobowiązuje do tego adres – ul. Polska 1. <http://www.facebook.com/muzeumemigracjigdynia>

➔ Ośrodek Kultury Muzułmańskiej w Warszawie

Ośrodek, który prowadzi programy edukacyjne dla młodzieży i dorosłych przybliżając im historię i kulturę islamu. Odbywają się w nim wykłady, dyskusje, warsztaty i spotkania otwarte dla szerokiego grona odbiorców. <http://www.facebook.com/okmwarszawa>

➔ Dni otwarte w Ośrodku dla uchodźców w Lininie lub Dębaku

Do ośrodków nie można wejść bez specjalnego zezwolenia, dlatego z pomocą organizacji pozarządowych urządzają one dni otwarte – wtedy można wejść na teren ośrodka bez zezwolenia, poznać mieszkające tam osoby i wziąć udział we wspólnym posiłku lub innych aktywnościach. <http://www.bit.ly/OsrodkiDlaCudzoziemcow>

➔ Fundacja Refugee.pl oddziały w różnych miastach

Organizacja pomocowa dla uchodźców i uchodźczyń, która angażuje się przede wszystkim w pomoc prawną oraz psychologiczną, a także opiekuje się ośrodkami dla uchodźców w Lininie i Dębaku. Na stronie na Facebooku często ogłasza akcje pomocowe czy zbiórki. Jeśli chcecie zaangażować się w realną pomoc, warto nawiązać kontakt.

<http://www.facebook.com/refugee.pl.pah>

➔ Zanotujcie miejsce lub miejsca związane z migracjami, które chcielibyście odwiedzić w swojej okolicy:

.....

.....

.....

WIEDZÓWKA, CZYLI BAZA INFORMACJI O SYTUACJI UCHODźCÓW I UCHODźCZYŃ W POLSCE I W EUROPIE

KIM JEST UCHODźCA?

Zgodnie z Konwencją Genewską z 1951 r., której Polska jest sygnatariuszem, uchodźca to „osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej:

zmuszona była opuścić kraj pochodzenia oraz która z powodu tych obaw nie może lub nie chce korzystać z ochrony swojego kraju”. Konwencja stanowi najważniejszy dokument międzynarodowy gwarantujący uchodźcom ochronę prawną.

Definicja ta została sformułowana w odpowiedzi na wielkie ruchy migracyjne ludzi, którzy musieli uciekać ze swoich domów w czasie II wojny światowej. Okres, w którym określono ten status może wskazywać, że został zdefiniowany również na podstawie polskiego doświadczenia.

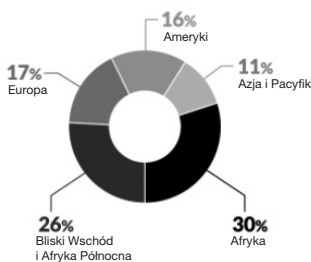
PRZYDATNE POJĘCIA

Prowadząc rozmowy na temat sytuacji uchodźców i uchodźczyń, oraz współczesnych migracji, warto znać znaczenie podstawowych pojęć i definicji związanych z tą tematyką, a także umieć analizować je pod kątem rzetelności i prawdziwości. Polecane poniższej strony internetowe dostarczą wam rzetelnych informacji w tym obszarze.

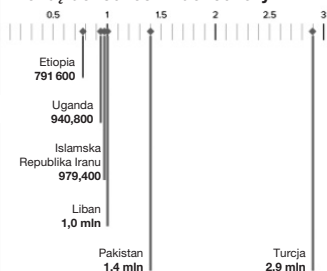
- ➔ Słownik pojęć na stronie Urzędu do Spraw Cudzoziemców:
<http://bit.ly/UrządDoSprawCudzoziemcow>
- ➔ Rozsypanka pojęć i definicji dotyczących migracji w kontekście polskim i globalnym – Pakiet materiałów edukacji praw człowieka pt. „Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi” wydany przez Amnesty International w 2017 r., str. 32-39:
<http://bit.ly/AmnestyInternationalPublikacja>
- ➔ Źródło wiedzy i informacji o sytuacji uchodźców i uchodźczyń w Polsce i w Europie przedstawione w formie czytelnych grafik, plansz i infografik, na portalu Uchodźcy.info:
http://bit.ly/UchodzcyInfo_FaktyMity

UCHODŹCY I UCHODŹCZYNIĘ NA ŚWIECIE

Gdzie są przyjmowane osoby zmuszone do opuszczenia swoich domów?

Kraje, które przyjęły największą liczbę uchodźców i uchodźczyń:

55%

uchodźców i uchodźczyń na świecie pochodzi z trzech krajów:

Obecnie na świecie 65,6 miliona ludzi to osoby, które były zmuszone opuścić swoje domy, stając się uchodźcami bądź osobami wewnętrznie przesiedlonymi.

Źródło: www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html (19 marca 2017)

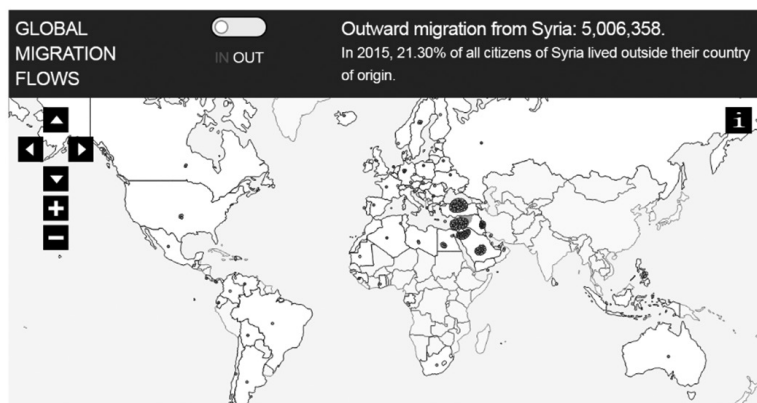
SKĄD I DOKĄD MIGRUJĄ LUDZIE?

1. Skorzystaj z interaktywnego narzędzia opracowanego przez IOM – Międzynarodową Organizację do Spraw Migracji i sprawdź, z jakich kierunków i dokąd migrują ludzie na świecie.

<http://bit.ly/MiedzynarodowaOrganizacjaDoSprawMigracji>

World Migration

Home > Migration > World Migration

Źródło: <http://bit.ly/MiedzynarodowaOrganizacjaDoSprawMigracji>

Kliknij na dane państwo, a następnie zaznacz IN lub OUT, w zależności od tego, czy chcesz sprawdzić ilość imigrantów (IN) czy emigrantów (OUT). Na granatowym pasku u góry wyświetlą Ci się dane statystyczne (ilość osób oraz procent populacji > dane z 2015 roku), a na mapie pojawią się kropki prezentujące skalę migracji (jedna kropka odpowiada liczbie do 20 000 migrantów).

2. Chcesz dowiedzieć się, ilu uchodźców i uchodźczyń dotarło do Europy od 2012 roku? Skorzystaj z interaktywnego narzędzia <http://bit.ly/Migracje-DaneONZ>, opierającego się na danych Organizacji Narodów Zjednoczonych.

„Daj drugiemu dojsć do głosu
– przecież wiesz, co chcesz powiedzieć,
a nie wiesz, co powie ten drugi, więc to
powinno być dla ciebie ciekawsze...”.

[Magdalena Samozwaniec, polska pisarka satyryczna]

UCHODźCY I UCHODźCZYNIĘ W POLSCE

W 2015 r. w Polsce złożono 4927 wniosków o przyznanie statutu uchodźcy/udzielenie ochrony międzynarodowej (wnioskami było objęte 12325 osób). Decyzję pozytywną otrzymało 348 cudzoziemców, tym między innymi 203 Syryjczyków.

W Polsce w roku 2015 największą grupą osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy/udzielenie ochrony międzynarodowej byli obywatele i obywatelki:

- ➔ Federacji Rosyjskiej – 7 989 osób (około 65% ogółu)
- ➔ Ukrainy – 2 305 osób (około 19% ogółu).

Dodatkowo, o status uchodźcy/ochronę międzynarodową występowali najczęściej obywatele i obywatelki:

- ➔ Tadżykistanu – 541 osób
- ➔ Gruzji – 394 osoby
- ➔ Syrii – 295 osób
- ➔ Armenii – 195 osób
- ➔ Kirgistanu – 147 osób.

Źródło: <http://bit.ly/UrządDoSprawCudzoziemców>

STATUS UCHODźCY W POLSCE

Do formy ochrony przyznawanej cudzoziemcom w Polsce należy: status uchodźcy, ochrona uzupełniająca, ochrona czasowa, azyl, zgoda na pobyt ze względów humanitarnych, zgoda na pobyt tolerowany.

- ➔ Kto i w jaki sposób może złożyć wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej: strona Urzędu do spraw Cudzoziemców <http://bit.ly/ProceduraUchodźcza-Polska>.
- ➔ Jak wygląda pobyt w ośrodku pobytowym dla cudzoziemców przeczytasz na stronie Uchodźcy.info <http://bit.ly/osrodekDlaCudzoziemcow-Polska>.
- ➔ Jakie wsparcie finansowe otrzymuje uchodźca i uchodźczyni w ośrodku dla cudzoziemców i poza nim w Polsce <http://bit.ly/PomocSocjalnaDlaUchodźcow-Polska>.

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
tel. (+48) 22 875 85 40
www.ceo.org.pl

Autorki:

Malina Baranowska-Janusz
Julia Godorowska
Elżbieta Krawczyk

Koordinacja projektu:

Elżbieta Krawczyk

Redakcja publikacji:

Katarzyna Dzieciotłowska
Katarzyna Sołtan

Wydanie I, Warszawa 2017
ISBN: 978-83-65457-50-9

Projekt graficzny, ilustracje i skład:

 RZECZYOBRAZKOWE

Wydrukowano na papierze ekologicznym.

Wersja elektroniczna publikacji jest dostępna na stronie: migracje.ceo.org.pl.
Dołącz do nas na Facebooku: www.facebook.com/rozmawiajmyouchodzaczach.

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

Projekt „Rozmawiajmy o uchodźcach. Globalnie – lokalnie o migracjach” jest współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2017 roku, a także dzięki środkom Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu Szkoła Ucząca Się.

Publikacja „Rozmawiajmy o uchodźcach. Punkty widzenia. Klub dobrej rozmowy” jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosownej licencji, o posiadaczach i posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy wydawcy i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

OGÓLNOPOLSKIE
STOWARZYSZENIE
KADRY
KIEROWNICZEJ
OSWIATY

Część materiałów edukacyjnych polecanych w publikacji powstała w ramach projektu „Rozmawiajmy o uchodźcach”, realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej wraz z Centrum im. Profesora Bronisława Geremka oraz Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Kadry Kierowniczej Oświaty w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG w 2016 roku.

Centrum Edukacji Obywatelskiej to niezależna instytucja edukacyjna, działająca od 1994 roku. Upowszechniamy wiedzę, umiejętności i postawy kluczowe dla społeczeństwa obywatelskiego. Wprowadzamy do szkół programy, które nauczycielkom i nauczycielom pozwalają lepiej i skuteczniej uczyć, a młodym ludziom pomagają zrozumieć świat, rozwijają krytyczne myślenie, wiarę we własne możliwości, zachęcają do angażowania się w życie publiczne i działania na rzecz innych. Obecnie realizujemy blisko 30 programów adresowanych do szkół, kadry pedagogicznej oraz uczniów i uczennic.

Wersja elektroniczna publikacji jest dostępna na stronie:
migracje.ceo.org.pl.

Dołącz do nas na Facebooku:

www.facebook.com/rozmawiajmyouchodzcach.

ISBN 978-83-65457-50-9

